

40. letna konvencija Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij Philadelphia, 20.–23. november 2008

Letošnja 40. letna konvencija Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij (*American Association for the Advancement of Slavic Studies*) je potekala od 20. do 23. novembra v Philadelphiji v Pensilvaniji. Konvencije se je udeležilo več kot tisoč sto raziskovalcev različnih znanstvenih disciplin (zgodovinarjev, geografov, slavistov–jezikoslovcev, literarnih zgodovinarjev itd.), ki vsak s svojega zornega kota proučujejo območja vzhodno od nekdanje železne zavese.

Slovenski udeleženci konvencije smo se aktivno, z referati, udeležili več panelov. V nadaljevanju bom predstavil tiste panele, katerih udeleženci so se ukvarjali s slovenskimi problemi, oziroma so bili Slovenci. Omenjeni pa bodo še nekateri paneli, ki so se ukvarjali s problematiko nekdanje skupne države Jugoslavije.

Že prvi dan konvencije je potekala okrogla miza z značilnim naslovom »Kosovo – kaj je naslednja faza«, ki ga je vodil Nicholas C. Pano (Univerza Western Illinois). Udeleženci Robert C. Austin (Univerza v Torontu), Elez Biberaj (Voice of America), Bernd J. Fischer (Univerza Indiana, Fort Wayne) in Ines A. Murzaku (Univerza Seton Hall) so se ukvarjali predvsem s prihodnostjo Kosova.

Na panelu z naslovom »Različni pogledi na jugoslovanske vojne za nasledstvo: pretekla in sedanja mnenja ter pogledi« so poleg podpisanega sodelovali še Zachary Irwin (Univerza Pennsylvania State), Francine Friedman (Univerza Ball State), Robert M. Hayden (Univerza Pittsburgh) in David B. Kanin (CIA). Sam sem predstavil slovenske poglede in razloge za razpad nekdanje skupne države in sicer na podoben način, kot sem jih predstavil že v knjigi *The Former Yugoslavia's Diverse People*, ki sem jo skupaj z Mitjo Žagarjem objavil pri založbi ABC-Clio v ZDA. Predstavil sem tudi zgodovino mojih besednih dvobojev s kolegi na letnih konferencah AAASS od sredine 80. let 20. stoletja naprej. Med drugim sem opozoril na dejstvo, da je leta 1985 na konferenci AAASS v Phoenixu v Arizoni ugledni ameriški zgodovinar primerjal ameriški in jugoslovanski federalizem in ob tem zanemarljivo dejstvo, da je jugoslovanski federalizem temeljil na etnično pogojenih teritorialnih enotah, kar ni bila značilnost ZDA. Razlagal sem tudi spomine iz mladostnih let in vprašanja brez odgovorov, kot na primer, zakaj morajo slovenski vojaki služiti vojsko v armadi, kjer je bil uradni jezik srbohrvaščina, zakaj se moramo Slovenci učiti srbohrvaščine, medtem ko se Srbom in Hrvatom slovenščine ni bilo potrebno učiti, zakaj ne moremo Slovenci odločati o investicijah v južnih republikah nekdanje skupne države ter končno, zakaj si Jugoslavija ni prizadevala dovolj za ohranitev slovenskih manjšin v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. Govoril sem tudi o pomoči izseljencev in pripadnikov slovenskih manjšin v sosednjih državah Republiki Slo-

veniji na prehodu iz 80. v 90. leta 20. stoletja. Francine Friedman je predstavila pregled panelov, ki so jih pripravili na letnih konferencah AAASS v štiridesetih letih obstoja te organizacije in so se ukvarjali z jugoslovanskimi problemi. Robert M. Hayden je spregovoril o srbskih pogledih na jugoslovansko krizo, David B. Kanin pa je s stališča obveščevalca-analitika poskusil odgovoriti na vprašanje, koliko so v ZDA realno ocenjevali položaj na območju nekdanje Jugoslavije v obdobju od sredine 80. do sredine 90. let 20. stoletja. Omeniti je potrebno, da se je panela udeležilo preko 80 poslušalcev, kar je zelo visoka udeležba.

Z vprašanji vsakodnevnega življenja v nacionalno mešanih okoljih se je ukvarjal panel z naslovom »Živeti narod: vsakodnevna praksa nacionalne pripadnosti«, ki ga je vodil Dimitry Tartakovsky (Univerza Illinois, Urbana-Champaign). Fedza Buric (Univerza Illinois, Urbana-Champaign) se je ukvarjal z vprašanjem nacionalno mešanih zakonov v Bosni in Hercegovini, Robert Whiting z iste univerze je predaval o vprašanju, kako se je zadržala narodna identiteta v središču pozornosti vsakodnevnega življenja, Sanja Lacan (Univerza Kalifornija Los Angeles – UCLA) pa se je ukvarjala z narodno identiteto v hrvaški drami na televiziji.

Precej pozornosti je pritegnil panel o vprašanju vloge ekspertnih prič v sodnih postopkih pred Mednarodnim sodiščem za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije. Svoje poglede na omenjeno tematiko so predstavili Robert M. Hayden (Univerza Pittsburgh), Andrew Roy Corin (Defense Language Institute), Robert J. Donia (Univerza Michigan), Paul Snedden Shoup (Univerza Virginija) in Robert A. Wilson (Univerza Connecticut).

Zanimiv je bil tudi panel z naslovom »Jezikovne politike in državnosti/narodne enotnosti v srednji in jugovzhodni Evropi od poznega 19. stoletja do prvega desetletja v 21. stoletju«, ki je potekal pod vodstvom Andrea Orozoffa (Državna univerza New Mexico). Zdenek Vaclav David (Woodrow Wilson International Center for Scholars) je predstavil Masarykovo stališče do nacionalnih jezikov, Nancy Susanne Martin (Univerza Teksas, Austin) hrvaški primer politizacije jezika, Aleksander I. Vari (Univerza Marywood) »nacionalni zanos« kot osnovo za trženje mest na primeru prizorov iz Budimpešte in Bukarešte na prelomu stoletja.

Drugi dan konvencije je potrebno omeniti zlasti panel, katerega udeleženci so se ukvarjali s primerjavo kriz v Bosni in Hercegovini leta 1908 in stoletje kasneje. Ann Louise Antonoff (Univerza Pensilvanija) je predstavila balkanske krize nekoč in danes, pri čemer je izpostavila zlasti stališča velikih sil do kriz v Bosni in Hercegovini ter v Makedoniji v obdobju 1908–2008. Dubravko Lovrenović (Univerza v Sarajevu) se je v svojem prispevku ukvarjal z mitom bogomilov in avstroogrsko okupacijo Bosne in Hercegovine, Ludwig Steindorff (Univerza Kiel) pa je predstavil prispevek s pomenljivim naslovom, »Tri skupnosti, ena družba? Bosna in Hercegovina na začetku 20. stoletja«.

Zanimiv je bil tudi panel z naslovom »Slovenska politična emigracije: iz preteklosti v prihodnost«, ki ga je vodil Metod M. Milac (Univerza Syracuse). Rozina Švent se je v svojem prispevku ukvarjala s prizadevanji na področju izobraževanja in kulture med slovenskimi begunci v taboriščih za begunce v Avstriji v letih 1945–1950, Marjan Drnovšek (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU) s

cenzuro v Sloveniji in slovensko politično emigracijo, Zvone Žigon (generalni konzul RS v Clevelandu) pa s slovensko politično emigracijo v Argentini in ZDA. Panel je komentiral Robert G. Minnich z Univerze v Bergnu na Norveškem.

S spomini na socializem v nekdanji Jugoslaviji se je ukvarjal panel, ki mu je predsedoval Oto Luthar (direktor ZRC SAZU). Ana Hofman (ZRC SAZU) je predstavila spomine kmečkih žena na socializem, Tanja Petrovič (ZRC SAZU) pa fotografske prikaze pripadnikov Jugoslovanske ljudske armade in spomine na služenje v tej vojski. Pri tem je izpostavila, da naj bi služenje v tej vojski pomenilo, da so fantje postali možje. Na koncu je Nina Vodpovec (Inštitut za novejšo zgodovino) predstavila spomine tekstilnih delavk na socializem v Sloveniji.

Zanimiv je bil tudi panel o politiki nasilja v Makedoniji. Julian A. Brooks (Univerza Fraser, Kanada) je podal pregled britanskih odzivov na makedonsko krizo leta 1903, Stefan Soliris Papaioannou (Univerza Maryland) je analiziral konflikte v Makedoniji v obdobju balkanskih vojn in prve svetovne vojne, James Frosetta (College of William and Mary) pa predstavil politiko VMRO do bolgarskega revizionizma v obdobju med obema svetovnima vojnama.

Na panelu, ki se je ukvarjal z uničenjem protikomunistične opozicije na Poljskem, v Jugoslaviji in na Češkoslovaškem v zgodnjih letih hladne vojne, je Žarko Lazarevič (Inštitut za novejšo zgodovino) orisal gospodarske pritiske na protikomunistično opozicijo v vzhodni Evropi, Igor Lukes (Univerza Boston) zaton protikomunistične opozicije na Češkoslovaškem z zgodnjih letih hladne vojne, Jera Vodušek Starič (Univerza v Mariboru) pa zaton protikomunistične opozicije v Jugoslaviji v istem obdobju.

Panelu z naslovom »Aspekti slovenske identitete: nove raziskave mladih raziskovalcev na tem področju« je predsedovala Carole Rogel (Univerza Ohio State). Marjan Dovič (ZRC SAZU) je predstavil slovenski kulturni sindrom, Bryan James Pozun (Univerza Columbia) uvedbo Evra v Sloveniji, Peter Joseph Verovsek (Univerza Yale) pa spomine in pripovedi na obdobje ozemeljskih zahtev s posebnim ozirom na italijanske in slovenske zahteve v Julijski krajini. Referate panela sta komentirala Peter Vodpovec (Inštitut za novejšo zgodovino) in Robert G. Minnich (Univerza Bergen, Norveška).

Zanimiv, a hkrati z nekaterimi naivnimi idejami, je bil panel o identitetah v nekdanji Jugoslaviji v preteklosti in sedanjosti. Robert E. Niebuhr (Boston College) je spregovoril o jugoslovanskem »somraku in tranziciji«, Matthew Longo (Univerza Yale) o Bosni in Hercegovini po Daytonu, s posebnim ozirom na delitve, nacionalizme in državljanstva v letih 1995–2007, Nina Ball-Pesut (Univerza Illinois, Urbana-Campaign) pa o literaturi in identiteti na območju nekdanje Jugoslavije po letu 1991.

Omembe vreden je tudi prispevek Marjana Smrketa (Univerza v Ljubljani) o odnosu do religije v Sloveniji po letu 1990, ki ga je predstavil v okviru panela »Politika in religija v srednji Evropi po letu 1990«.

S slovenskega zornega kota je bil zanimiv tudi panel z naslovom »Socialistični potrošniški paradiz: transnacionalne želje in protislovja dobrega življenja v Jugoslaviji«, ki mu je predsedovala Veronica E. Aplenc (Rosemont College). Brigitte

Le Normand (Univerza Indiana Southeast) je spregovorila o jugoslovanski politiki potrošništva in dilemah delovnih migrantov pod socializmom, Igor Tchoukarine (Visoka šola ekonomskih znanosti – EHESS, Francija) o zadovoljevanju zahodnega potrošništva s posebnim ozirom na turizem, uslužne dejavnosti in bolezni v socialistični Jugoslaviji, Patrick H. Patterson (Univerza Kalifornija, San Diego) pa potrošniško družbo v socialistični Jugoslaviji z vidika supermarketov.

Na konvenciji je bil predstavljen televizijski film o Janku Lavrinu, slovenskem, ruskem in angleškem kozmopolitu, ki ga je predstavila režiserka Ana Nuša Dragan.

Tretji dan konvencije je bila za slovenske udeležence zanimiva okrogla miza o slovenski zunanji politiki s posebnim ozirom na predsedovanje EU. Okroglo mizo je vodila Tamara J. Resler (U.S. Department of State), sodelovali pa so Charles Bukovsky (Univerza Bradley), James Gow (King's College, London) in Mirjam Možgan (namestnica šefa misije Veleposlaništva Republike Slovenije). Ob tem se je razvila tudi razprava o vlogi Republike Slovenije v času njenega predsedovanja EU glede zaščite slovenskih manjšin v Avstriji in Italiji, še posebej v luči rasističnega izpada italijanskega predsednika vlade Silvia Berlusconija ob izjavi, »kako lepo porjavel« je novoizvoljeni ameriški predsednik.

Zanimiv je bil tudi panel, na katerem so se Theofanis G. Stavrou (Univerza Minnesota), Robin Remington (Peace Haven Int.), Ellen T. Comisso (Univerza Kalifornija, San Diego) in Mark Nathan Kramer (Univerza Harvard) ukvarjali z vprašanjem, kakšne posledice je pustila izključitve Jugoslavije iz Kominforma šestdeset let kasneje.

Panelu o avtobiografijah v srednji Evropi in Severni Ameriki je predsedoval Timothy Pogacar (Državna univerza Bowling Green). Alenka Koron (ZRC SAZU) je predstavila priseljske avtobiografije in spomine v okviru hranjenja kulturnega spomina, Mary Grabar (Georgia Perimeter College) je spregovorila o priseljskih pisanjih in spominih, Vida Bicman (Karl-Franzenz Universität, Graz) pa o vlogi spominov pri opredeljevanju identitet. Na panelu se je razvila zanimiva razprava o vlogi priseljskih spominov v identificiranju nacionalnih identitet druge generacije priseljencev ter o vlogi ameriške države pri tem.

Zadnji dan konference je potrebno omeniti panel z naslovom »Odmik od Sovjetov v Evropi: Jugoslovanska zunanja politika v Evropi v zgodnjem obdobju hladne vojne«, ki ga je vodil Stefan Sotiris Papaioannou (Univerza Maryland). Rinna Elina Kullaa (Univerza Maryland) je predstavila finsko-jugoslovanske odnose v obdobju 1948–1961, Slobodan Selinic (Srbski inštitut za novejšo zgodovino, Srbija) jugoslovansko-češkoslovaške odnose in sovjetski sistem v srednji Evropi v obdobju 1945–1955, Vladimir Svetković (Srbski inštitut za novejšo zgodovino, Srbija) pa zunanjo politiko Jugoslavije do sosednjih držav v obdobju 1953–1958.

Seveda je bilo v okviru letne konference organiziranih še veliko panelov z zanimivimi vsebinami, ki so ravno tako pritegnile precejšnjo pozornost. Ker je bilo vseh panelov preveč, da bi jih bilo mogoče opisati v tem poročilu, sem se omejil le na tiste, ki so se mi zdeli najbolj zanimivi za slovenskega zgodovinarja. Poročilo lahko sklenemo z ugotovitvijo, da je bila tudi ta konvencija strokovno koristna in

potrebna. Pokazala in opozorila je na mnoge probleme na vseh področjih vsakodnevnega življenja, ki izvirajo iz preteklosti in se odpirajo še danes v deželah nekdanjega komunističnega sveta in zavirajo »normalno« sodelovanje omenjenih dežel z državami zahodne Evrope in ostalim razvitim svetom.

Matjaž Klemenčič

PRISPEVKI ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

Inštitut za novejšo zgodovino izdaja osrednjo slovensko zgodovinsko revijo za problematiko novejše zgodovine **Prispevki za novejšo zgodovino**. Revija izhaja že od leta 1960, najprej kot *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, od leta 1986 pa pod sedanjim imenom. Sprva je bila revija usmerjena izrazito v zgodovino delavskega gibanja in narodnoosvobodilnega boja, z leti pa je razširila krog predstavljanje zgodovinske problematike na celotno zgodovinsko dogajanje na Slovenskem in širše v drugi polovici 19. stoletja in v 20. stoletju. Sedaj je to revija za novejšo slovensko zgodovino; izhaja enkrat ali dvakrat letno. V reviji objavljajo sodelavci Inštituta za novejšo zgodovino in tudi drugi zgodovinarji znanstvene razprave, strokovne članke, historično dokumentacijo, knjižna poročila in ocene ter tekočo letno bibliografijo sodelavcev Inštituta.

Revijo lahko naročite na Inštitutu za novejšo zgodovino, Kongresni trg 1, 1000 Ljubljana, telefon: 200 3120 / faks: 200 3160. Starejši letniki so na voljo na www.sistory.si/prispevki.html.